

TIBBİ SEKRETERLİKTE MESLEKİ ETİK

Yrd. Doç. Dr. Perihan ŐENEL TEKİN

TIBBİ ETİK İLKELERİ

YAŞAMA SAYGI İLKESİ:

- İnsan hakları temel ilkesi yaşama saygı ilkesidir. Yaşama saygı bir yönüyle de insana saygı anlamına gelir. İnsan için yaşamın sahip olunan en önemli şey olduğu savından temellenir.
- Yaşama saygı/ yaşamın kutsallığı söylemi kökenini dinlerden alan farklı bir savdır. Ancak yaşama saygı ilkesi sadece yaşamın kutsallığı savına dayansaydı günümüzde etik sorun olarak kabul edilen abortus ve ötenazi gibi kavramlar tartışılmaz hale gelirdi.

- Yaşama saygı ilkesi sadece kişinin beden bütünlüğüne saygı gösterilmesi konusundaki ilke ile olduğu kadar, onun iyi bir eğitim görme hakkı, geçinebilmek için iyi bir işte çalışma olanağı bulma hakkı gibi haklarla sosyal yönden de desteklenmiştir.
- Yani insan hakları bağlamında yaşam yalnızca canlı oluş olarak görülmemekte, aynı zamanda sosyal, ekonomik ve kültürel boyutu olan bir değer olarak ele alınmalıdır.
- Tıbbın temel görevlerinden biri hastanın yaşama hakkını ve bunun uygulamadaki karşılığı olarak yaşamı korumak ve gözetmektir.

ÖZERKLİĞE SAYGI İLKESİ:

- Bir insanın kendisiyle ilgili konularda, kendi değerlerine dayanarak kararlar vermesine ve bu kararlar doğrultusunda uygulamalarda bulunmasına ÖZERKLİK denir.
- İnsan olmanın önemli öğelerinden biri olan özerklik tüm insan haklarının da temel dayanağıdır. Tıbbın temel amaçlarından biri, özerkliğı sınırlayıcı etkenlerin başında gelen hastalık olgusunu ortadan kaldırmak olduğuna göre, tıpta hastanın özerkliğine saygı ayrıca önemli bir duyarlılıktır.

- Tıp etiği açısında düşünüldüğünde yapılan yanlışları başında özerkliğin sadece hastanın özerkliği olarak algılanmasıdır.
- Oysa özerklik, hekimin, hemşirenin, üçüncü şahısların ve genel olarak toplumun özerkliği açılarından da ele alınarak değerlendirme yapılmalıdır.
- **Hemen her etik sorun bir yada birkaç kişinin özerkliđi ile ilintilidir.**
- Sorunların ele alınıp çözümlenmesinde bu durumda göz önünde bulundurulmalıdır.
- Ancak amaca ulaşmak için her zaman herkes için özerkliği aynı anda kurmak mümkün olmayabilir.
- Bu durumda adalet ilkesinin devreye sokulması gerekir.

ADALET İLKESİ:

- Bu ilke iki temel kavramla yakından ilişkilidir.
- **1-EŞİTLİK** **2-HAK**
- Adalet ilkesini işletirken hastanın mutlak bir ayrıcalığından söz edilemez .
- Ancak hasta olmak eşitlik açısından önemli bir ayrıcalık kazandırır.
- Çünkü hastalık eşitlik durumunu bozar.

- Hak kavramı açısından bakıldığında bu eşitlik önem kazanır.
- Çünkü hasta olmakla kişi bazı hakların sahibi durumuna gelir.
- **Ancak hasta için adil olan bir davranış başkaları için adaletsiz olmamalıdır.**
- **Burada da denge temel sorundur.**
- Tıbbi etikteki adalet bu yönüyle hukukta olduğundan farklıdır.
- Bu nedenle yasalarla sağlanan adalette eleştirel bakış açısı ile değerlendirmek gerekir.

YARAR SAĞLAMA:

- Tıbbın tanımı ile birebir örtüşen bir ilkedir. Yarar sağlama ilkesi ele alındığında hastanın mutlak önceliği vardır. Bu öncelik “hastaya mutlak öncelik verilmelidir” şeklinde değil, “bir yarar söz konusu ise Bu öncelikle hastanın yararı olmalıdır” biçiminde olmalıdır.

- Yarar sağlama ilkesinin gerçekleşmesi için iki temel yöntem bulunmaktadır.
- 1-Yararlar arasında dengesiz bir seçim yapılmalıdır.
- 2- Risk/ yarar öncelikli olan yararlar arasında seçim yapmaktır.
- * kısa sürede ele alınabilirlik
- *süreklilik
- *yaşama olan ilintisi
- *kaliteli yaşam olanağı sağlayabilmek
- *olanaklılık gibi ölçütlerle saptanır.
- Saptanan yarar eylemin amacını belirlediği için risk/yarar değerlendirmesinin temel verisini oluşturur.

ZARAR VERMEME :

- Bu ilke ele alınırken sadece hastaya zarar vermeme anlaşılmalıdır.
- Toplum , sağlık çalışanları, üçüncü kişilerde bu değerlendirmenin içinde tutulmalıdır.
- Zarar konusunda hastanın mutlak bir önceliği yoktur.
- Kimi zaman geri dönülmez, onarılamaz, yada yaşamı tehdit eden bir zarara engel olmak için , daha az ciddi bir başka zarar kabullenilebilir.
- Zarar vermeme ve yarar sağlama ilkeleri birlikte ele alındığında risk/ yarar değerlendirmesi hep aklımızda olmalıdır.

- ***Hastaya sağlanan yarar, her zaman seçilen yöntemin içerdiği olası risklere değmelidir!!***
- ***Eğer risklerin büyüklüğü umulan yararı aşıyorsa, hastanın özerk kararı gözönünde tutulmalıdır!!***